

Nussbaum

uit Doorman en Pott Filosofen van deze tijd Door Marianne Boenink

“Filosofie moet volgens haar altijd praktisch zijn. Anders echter dan de kantianen en utilisten twijfelt zij aan de mogelijkheid van een 'morele rekenkunde', die in elke denkbare situatie het juiste antwoord zou opleveren. Door zich eenzijdig te fixeren op de vraag naar de morele juistheid van een handeling in een concrete situatie, verliezen kantianen en utilisten volgens Nussbaum uit het oog dat het menselijk leven complex is en allerlei conflicterende waarden omvat, die volstrekt onvergelijkbaar kunnen zijn. Juist om die voortijdige denkvernauwing te vermijden, geeft zij er de voorkeur aan in plaats van de vraag 'wat te doen?', de bredere vraag 'hoe te leven?' als leidraad te nemen, net als de oude Grieken.”

“Een tragedie scherpt daardoor de morele perceptie in een veel bredere en concretere zin dan een filosofische verhandeling.(...) Literaire stijlmiddelen doen, anders dan filosofische, niet zozeer een beroep op het vermogen tot abstractie en logisch redeneren, als wel op inlevingsvermogen, emoties en verbeeldingskracht van de lezer. Juist die zijn volgens Nussbaum van groot belang voor een genuanceerde morele perceptie, die in het vizier kan krijgen wat in een situatie van belang is.”

“Nussbaum toont zich (...) geen voorstander van conflictvermijding door middel van een gemakzuchtig cultureel relativisme. Zowel conservatieve als postmoderne en 'postkoloniale' denkers in de jaren tachtig en negentig hebben volgens haar al te gemakkelijk bepleit dat elke cultuur haar eigen geldigheid heeft die gerespecteerd moet worden. Zij houdt vast aan de opvatting dat er wel degelijk zoiets bestaat als een basale, gedeelde menselijkheid, die het boven-culturele uitgangspunt zou moeten zijn voor iedere politiek.”

“Nussbaums herwaardering van emoties houdt dus niet in dat ons eigen perspectief op ons leven altijd het beste is. Dat zou betekenen dat niemand zich een oordeel over andermans leven zou mogen aanmatigen; sterker nog, dat een debat over de juistheid van onze oordelen en onze levenswijze bij voorbaat onmogelijk zou zijn. Nussbaums vertrouwen in de kracht van verbeelding, empathie, en argumentatie is te groot om zich bij die gedachte neer te leggen.”

“Allereerst moeten burgers in staat zijn tot kritisch onderzoek van hun

eigen overtuigingen, houdingen en gewoontes. Daartoe dienen ze te beschikken over het vermogen logisch te redeneren en streng te argumenteren. Alleen op die basis kan de kwaliteit van de eigen ideeën worden getoetst.

Ten tweede moeten burgers een kosmopolitische houding in kunnen en durven nemen. Dat geldt des te sterker (maar niet uitsluitend) voor hedendaagse burgers, nu de wereld een 'global village' is en problemen veelal van wereldformaat zijn. Die problemen kunnen daarom slechts worden opgelost wanneer men zich bewust is van die wereldomspannende connecties.

Tot slot dienen burgers te beschikken over empathie en verbeeldingskracht. Dit punt hangt samen met het hiervoor genoemde kosmopolitisme. Kennis van andere culturen en tijden is niet genoeg; om een goede wereldburger te kunnen zijn, moeten mensen zich in anderen kunnen verplaatsen. Alleen op die manier kan een oordeel over een situatie worden gevormd dat tegelijk genuanceerd en gefundeerd is.”